

رجوع به مثل شیر و می . . . ، شود .

مثل نار . گفته . کفیده . شکافته . سرخ . دل بخون آکنده .

- هر که بقی تو نخواهد چو نار
سینه اش از خون دل آکنده باد . کمال اسمعیل .
هستش دلی شکافه چون نار درعنا
روئی چو مغز نار و سرشکی چو ناردان . وطواط .
دور از تو همچو نار دل من کفیده باد
که یک نفس ز دوستی تو جدا بود . عبدالواسع جبلی .
بشکافته است پوست بر اندام من چو نار
ار بسکه من بدانه لعلش بیاکنم . کمال اسمعیل .
دیدم نگار گشته تن ملک سر سر
دلها ر بیم همچو به دو نیم نارها . لامعی .
ای بسا کس کز نهیب رمح و زخم گرز گشت
جان او چون تفته نار و مغز او چو گفته نار . عبدالواسع جبلی .
دل ملک بصد پاره و همه در خون
زیم آن حرکت پاره چون انار شده است . سید حسن غزنوی .
دلش پاره پاره شود چون انار
کرا تنغ تو بگردد در ضمیر . کمال اسمعیل .
از طیانچه گشته رخسارش چو نار و پس بر او
قطرهای اشک بر چون دانه های ناردان . وطواط .
که شود چون نار تفته زهره کوشنده مار . عبدالواسع جبلی .
اینرا چو نار گفته ز سبب خستگی جگر
و آرا چو نار تفته ز سبب تشنگی زبان . عبدالواسع جبلی .

مثل ناردان . مثل ناردانه . سرخ .

- ۱۵ ای رخ بو بگو گندار
اشکم از غم چو نار دانه مکن . عبدالواسع جبلی .
مثل ناقوس . سرفه سخت با آوزی خامس .

مثل نامه دورو . مثال :

- چون خامه منم عشق ترا بسته مین
زار و چو نامه کرده در دل پنهان
تو بار بصحبت من ای جان جهان
چون نامه دوروئی و چو خامه دوزبان . عبدالواسع جبلی .
۲۰ نظیر : مثل زر . مثل کفنه . مثل گل رعنا . مثل شمشیر . مثل جنگ .

مثل نان تافتان . رجوع به مثل نادن ، شود .

مثل نان ساج . که پشت و رویش شناخته شود . که دوستی و دشمنی او را سوان داست .

مثل نان کماج . رجوع به مثل تافان ، شو .

مثل نان گدائی . خرد خرد . گدایاگون . رجوع به آش سرخ حصار ، شود .

مثل نان و سوزن . محسوس آشکار مثال :

گفت گفتم تو چو دران سوزن است
از دل من با دل تو دورن است . مولوی .

مثل ناودان . خوی بوفور روان .

مثل نبات . اگر ی شیرین .

- مثال نخودچی . چشمایی خرد . مثال : چشمها دارد نخودچی ابرو ندارد هیچی .
- مثال نخود در شله زرد . برحسته . پدیدار .
- مثال نردبان . قدی درار .
- مثال نردبان دردها . لائی بلند و باریک .
- مثال نرگس . چشمی شهلا . سر افکنده . مثالی :
- گاهی جو لاله ام ز وصال شکفته روی گاهی جو ارگسم ز فراقت فکنده سر . شد الواسع جلی .
- همه سر چشم گشته چون نرگس همه بن دست رسته همچو چنار . از سیر العباد سنائی .
- مثال نرگس شهلا . چشمی قریبا .
- مثال نسترن . سسد . مثال :
- موی او کسه ز آفات جهان چون سترن روی او کسه ز احداث زمان چون ضمیران . وطواط .
- مثال نسناس . چهره و قامی رشت .
- مثال نعش مرحب . باجته کلان ، مرضی حزنی نا ماند گبی منحصر را کاهلاه بدر از ا خفه .
- مثال نقره . سحت سپید . بجویی و پاکیزگی شسه .
- مثال نقره خام . تنی سفید .
- مثال : شجوده روی برون آمدم ز خاه کوی بر گ چون شه کرده بری چو نقره خام . فرخی .
- مثال نقش ایوان .
- مثال : این سر و دستارها که بینی از این قوم صورت بی جان بود چون نقش در ایوان . طهر .
- رجوع به مثل نقش شاهنامه ، شود .
- مثال نقش بردیوار . رجوع به مثل نقش شاهنامه ، شود .
- مثال نقش شاهنامه . بی حرکت . بی امر .
- مثال : ز هیبت بوعدهو نقش شاهنامه شود گروه مرد نکار آید و نه اسب و نه سار . سوربی .
- این شعر بام قطران نیز دیده شد . بطیر : مثل رسم در حمام . شیر علم . پیل گرمابه .
- نقش ایوان . نقش بردیوار . نقش گرمابه . شیر برهن . نقش عزیه . از آسیا یا گ . شیر شادروان .
- ماه سر . زاغ کمان . شتر بالش . شیر قالین . شیر رایت . شیر برده . شیر مزور از پوسیدن .
- پهلوان پنه . شاه شطرنج . پیل شطرنج . اسب چوبین . طبل نهی . ترند . بقال هرزه پیل . شعر
- عود سوز . شاخ آهو . شاخ گوزن . سرخر بستان . مترس خرمن . ههزه وصل .
- مثال نقش گرمابه .
- مثال : خود بدایی چون بر من آمدی که تو بی من نقش گرمابه ندی . مولوی .

رجوع به مثل نقش شاهنامه، شود.

مثل نقش نگین

- مثال: بردل این حلقه فیروزه رنگ
- نام تو چون نقش نگین کنده باد . کمال اسمعیل .
- مثل نگار . کار چون نگار بودن ، شدن ، گردن ، چنانکه دل خواهد .**
- مثال: کار هر کس بطرازی و بسازی چون نگار
- چه بگفتار نکو و چه بدان دو کف راد . فرخی .
- چو روزگار بود کار چون نگار کنند
- بروزگار توان کرد کارها چو نگار . فرخی .
- از وی هر آن نگار که پیدا شود کند
- کار هزار کس یکی لفظه چون نگار . سوزنی .
- ز گوهر است شها روی تیغ تو چون نگار
- گهر نگار بدست گهر تار تو باد . سوزنی .
- هر آنکو در دل است او را اکنون اندر کنارستی
- دش همواره شادستی و کارش چون نگارستی . سنائی .
- روی چون صد نگار و طبع خوشش
- کاو من چون نگار خواهد کرد . سنائی .
- کارش چو نگار باد تا بر چرخ
- از گردش اختران نگار آید . عمادی شهر یاری .
- هر کس که فرمان تو رام است و مسخر
- از دولت و اقبال تو کارش چون نگار است . معزی .
- از نظام رسم او شد شغل گیتی بر نظام
- وز نگار کلك او شد کار عالم چون نگار . معزی .
- آن بندگان که پیش تو خدمت همی کنند
- روز همه ز خدمت تو هست چون نگار . معزی .
- گر مرا روزگار یارستی
- کار با یار چون نگارستی . انوری .
- گفتم که حال از غم تو تا کنون تباه
- لیکن ز شادی تو کنون کار چون نگار . انوری .
- روح کرم مجد دین عنصر مجد و کرم
- آنکه شد از کلك او کار خرد چون نگار . ظهیر .
- صدر دول نظام ممالک جهان مجد
- کونوک خامه کار خرد کرد چون نگار . ظهیر .
- پس هم صحبت و همدم که گفتم
- که کار من از او همچون نگار است . مجیر بیلقانی .
- هر زمان دست بخشش تو بزر
- کار یک شهر چون نگار شده است
- صورت کارها بنام بزد
- از جام باده عیش مرا بود روشنی
- دیدم تو کار من چون نگار این زمان بین
- در عجبی ز حیرتم در رخ چون نگار او
- خواهی که چون نگار کنی کارهای خویش
- ای ز وجود تو کارها چو نگارم
- چند باشم در انتظار تو من
- فتنه روی چون نگار تو من . عطار .
- وی شده از جود تو چو زرده کارم . جمال الدین عبدالرزاق .

- چرا همیشه بجرم و خطاي من نگري
تا نيابد نگار ما در كار
اي سروري كه طبع تو مانند خطخويش
هر شب همي كنم همه اطراف روي خويش
در كار سخن رنج كشيدم بسيار
من كار سخن راست نكردم چو نگار
چون درآمد آن جوان بي قرار
نظير: مثل زر . مثل چنگ . مثل نير . مثل خط مير . مثل پرگار .
- بفضل خويش بدین عذر چون نگار بگو . ادیب صابر .
كار ما چون نگار ننوان يافت . اوحدی .
كار جهانيان بقلم چون نگار كرد . كمال اسمعيل .
بي روي چون نگار نواز خون دل نگار . وطواط .
واكنون زسخن شدم بيكره يزار
ليكن بسخن راست نمي گردد كار . كمال اسمعيل .
مجلسي مبدید الحق چون نگار . عطار .
- مثل نمك** . سست و كرخ . خرزه يا هندوانه كم آب . مويي بسيار آشفه و شاه نشده .
مثل نمروود . سگر . مسكبر .
- مثل نمك بر آتش** . افغان كنان . بالان .
مرس آتش از اين بي نمكي
عوه كمان چون نمك بر آشم ارا
غم نمك بر دل فكار بر افكند . خاقاني .
- مثل نمك در آب گدازان** . مثال :
- وتن ناتوان در آتش غربت بسان نمك در آب و نقيه درگاه بگداخت . ناج المآثر .
زبسكه بي نمكي كرده بامن اين امام
در آب ديده گر بان گداختم چو نمك . ادیب صابر .
- مثل فون** . كوژ . بخم .
- مثال: كنون زهسني من بيش از اين دو حرف نماد
دلي چو چشمه ميم و قدی چو حلقه نون . ظهير .
- مثل نهنگ** . بيشر ، زني دلير و زبان آور .
- مثل ني** . حيف . لاف .
- من نارك مثال ني كردم
تا جنين رشه زر بي كردم . از سدر العباد سنائي .
- مثل ني** . كمر بخدمت بستن ، هيان بخدمت بستن .
مثال: جان ميان در بست چون بي يعني اندر خدمت
ز بهر آنكه زني شاه را قلم بايد
گفته مدحت بلفظ شكر بار
دهر ارميان بخدمت من بست همچوني
راست زره شكل آن شكر فشن آمد پديد . مجربيلقاني .
برست هيچ ني ارخاك نابست ميان . عصري .
بسته چون ني بخدمت تو ميان . عبدالواسع جلي .
شايد كه من زخوش سخني رشك شكرم . مجير . لقاني .
- نظير: مثل قلم ، مثل كوه ، مثل بزه ، مثل مور ، مثل جورا ، مثل دوييكر ، مثل زنبور ، مثل
نحل ، مثل رمح ، كمر بخدمت بستن .
- مثل نيزه ميان يا كمر بخدمت بستن** .

- خدايگان آدم که صبح در صف تو
چون سابر ار مراري باشدش در صدر خای
مئل نیشتر . وک تر .
مئل نی غلیان . اریک و رار
مئل نیم سوز . نی سحت ساء
مئل وادی خاموشان . مال :
- دیدم رمئی چو دیک حوشان
مئل و امق و اندرا . مال .
- و آنکه در ماس اصاف و حریم عدلش
عدرا صحت است چهره گل
مئل و گل و امق و عدرا شده
ای حس و سر بچان رود حال ما
دکا و دهن تو در سق و امق و عدرا
رجوع به لیلی و محبون ، شود .
- مئل و روره جادو . نارای چوب رآعالمه .
مئل و سنی . سار حسود . سحت دشمن
دوسام همه مانده و سنی شده اند
رجوع به مئل هو ، شود .
- مئل و هایها . برخوار . راییده .
مئل هیو (با) هوو . رجوع به مئل و سنی ، شود .
مئل هریسه . بحوی بچه .
مئل هزار لای گوسفند . عمامه یا چری ماسد آن آشعه و شوریده .
مئل هفتاد و دو تن . عده از مردمان بی ظم و نرتی در حائی پراکنده حفته
مئل هلاهل . رجوع به مئل زهر هلاهل ، شود
مئل هلو . رجوع به فقره بعد شود .
- مئل هلوی پوست کنده . چهره یا تنی سرح و سفد و تاره و تر .
مئل همزه وصل . امی محص . مال .
- بدا که چون الف وصل باشم از خواری
که نام هست و نیست خلق دیدارم .

نظیر: مثل سیدرغ . مثل عناق . مثل کبیا . و رجوع به مثل نقش شاهنامه ، شود .

مثلهم کمثل الکتب ان تحمل علیه یلہث و ان تترکہ یلہث . قرآن کریم . سورۃ
۷ . آیت ۱۷۵

مثل ہمنشین بد چون آہنگر است اگر جامہ نسوزد دود در تو نشیند .
حدیب . ارکیبای سعادت .

مثل ہمنشین نیک چون عطار است اگر مشک بتوند ہدبوی آن در تو گیرد .
حدیب . ارکیبای سعادت .

مثل ہند جگر خوار . ہمیشہ ناخورسند و ژکان . مراد از ہند جگر خوار ہندست عتبہ
بن ربیعہ بن عبد شمس بن عبد مناف بن ابوسفیان است کہ پس از شہادت حمزہ سید الشہداء جگر او
را ارسبہ بیرون کردہ بمکید . مثال :

عازم ارچک این ہند جگر خوارم برآر
نا رسول اللہ مسلمانی رکافر میجرى . بطبری .

مثل ہندو . درد . ترسندہ . گریز یا . پر خواب . باسان . مثال :

لعل تو طریق مہربانی داد
ہر شیوہ کہ در لطف تو دای داد
رلف تو کہ ہم دایر و ہم دلدار است
ہندو درد است و باسبای داد . کمال اسمعیل .
زلف تو دل ہمی بردم از میان چشم
سود شگفت دردی چانک رهندوان . کمال اسمعیل .
۱۵
بلمۃ ہان ناگیری ریش کوسہ در سرد (۱)
ہندوئی ترکی میامور آن ملک بفتح را . مولوی
گریز یائی ہندو شبیدہ ناچار . رفیع الدین لسانی .
گریز یائی ہندو شبیدہ ناچار . رفیع الدین لسانی .
عادت خوار در میان گاہ شراب و طعام . لامعی .
خاصیت ہندوان دارد هنگام خفت

مثل ہوار . (آوار) باحۃ کران بردوی کسی افتادہ .

مثل یابو . کہ سرشرا ریش انداختہ مرود و زیر پای و پیش روی خود را نگاہ میکند .

مثل یاس . حامۃ بیک شسہ . گردن و ناگوشی سحت سید و حری .

مثل یاقوت . شراب ، لب ، انگور یا اشگی سرح .

مثل یخ . با بدی سرد . افسردہ . گماری بی مک . مثال :

فسردی همچو یخ از زہد کردن
نسوز آخر چو آتش گاہگاہی . عطار .

۲۵
ای همچو یخ افسردہ یک لحظہ یرم بدشیں
نا در تو رید آتش بر سا بچہ یکاری . عطار .

(۱) این مصراع اشارہ باین مثل است : کوسجی را نا لجبایی خصوصت شدہ در ہم آویختہ لجبایی

دست بر ریش کوسج برد . کوسج گفت ای غردن بیک یادم آوردی . رجوع بہ ای غرزن ، شود .

گر ناستی همچو یخ اسرده گاه مرداری و گاهی مرده . عطار .
هشت حست بر آنجا مرده است همت دورح همچو یخ اسرده است . عطار .
مثل یخچال . حائی سرد . دهانی ناگهانی که ناک و گرمی ندارد .

مثل یخ فروش نیشابور . مثل :

۵ حال من سده در ممالک هست حال آن یخ فروش نیشاور
ار چه بر داشتم حساب مراد کمان شد ار حساب صرب کسور اوری
گویند در نیشاور گدائی سمیه بود که هر چیز ار گدائی تحصیل کردی و یخ دادی و
در حوالی گذاشته بر دوش گرفته گرد کوچه و بازار گردیدی و هیچکس با او سودا
نکردی تا آنکه یخ آب شده ار حوال سرون آمدی و با وجود این روز دیگر بار
۱۰ بهمان شعل مشغول شدی . و بعضی گفته اند که یخ فروش نیشاور شخصی بود که هر
روز یخ بدوش گرفته و بازار آوردی و هرکس شکلف ناره ار آن بردی و ار هیچک
عمی بدو برسدی و ناره آب شدی . و مؤید قول اول است آنچه ابوالریکه که یکی
ار طرفای خراسان است گفته :

۱۵ بر دوش یکی حوال یخ میگردید با فروشد کس ار وی آرا بخرید
یخ آب شد ار کون حوالش بچکند با کون ترو دست تپی وا گردید .
و مؤید قول ثانی است این دو بیت که در حدیقه حکیم سنائی آمده است

مثلت هست در سرای هرور همچو آن یخ فروش نیشاور
و بعضی گفته اند که ار یخ فروش نیشاور خصوصه شخصی مراد است بلکه این مراد است که
هر که باشد (کدا) چه در نیشاور بواسطه خوی آب و هوا کسی محتاج به یخ نیست آنکه
۲۰ ار یخ فروشی طرفی بر توان بست . ار کتاب شرح مشکلات ابوری الف او الحسن .
رحوع به ملت هست در سرای هرور شود .

مثل یزید . رحوع به مثل شعر ، شود .

مثل یوحی . طلحوار . شکم حواره . گران خوار شکم سده . گویند یوحی نام یکی ار
حاحمان یهود است که ، گلو سداکی و شکم پروردی مشهور بوده

۲۵ **مثل یوخا** . ابی بسیار سعید

مثل یوز . کور پشت

مثل یوسف . نهایت ریما .

مثل یوسف وزلیخا . شعله یک دیگر رحوع ، لیلی و محسون شود

مجالسه الاحداث مفسدة الدين . على عليه السلام .

مجانست نبود در میان زروسفال . (دویوع را وریك حسن می قیاس کی ...) ع قری
 مجاهد روز شنبه . این شنبه ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۲۷ قمری مذاق ۲۲ اسد و ۲۳ مرداد
 ۱۲۸۸ شمسی و ۱۴ اوت ۱۹۰۹ مسیحی است که یک روز بیش از آن یعنی جمعه ۲۶ طهران
 دست آزادی خواهر و ج شد و مردای صبح جمعی عوعا گروه که به صاحب حرات و به دارای
 عقبنی حرم بودند مسلح شده و بامید عارت به آزادی طلبان پیوستند . رجوع به میل نقش
 شاهنامه ، شود .

مجبور مسئول نتواند بود .

مجدد رأسن مائه . ان الله یبع علی رأس کل مائة من یدرالدین . حدیث . ارالمرایصه
 بطیر : بی الی الف قدی برآند الف قدم که در الف آمدستم . باطاهر .

مجرّب به از نامجرّب .

که داد اهل بحارب که بهتر مجرب بهرحال از نامجرّب . کمال اسمعیل .
 مجلس آزادگان را از گرانی چاره نیست . (.. همین که آمد تمام دیگر دیگر
 دیگر برسد . سنائی .

۱۵ . نسل در میان سرو و سوسن در ده آن رطل گران
 در میان سرو و سوسن رطل می باید از آنک
 بطیر : سنان بی خر
 مجلس آزادگان را از گرانی چاره نیست . کمال اسمعیل .

مجلس بینوا خوشتر چو مطرب را شود دف تر . (عدو حشویست بس ارر

رد دفتر رود بیون کی که .) در حاحرمی .

۲۰ . مجلس نماز کشت و به آخر رسید عمر (... ماه چنان در اول وصف تو مانده ایم) سعدی .
 رجوع به رقالان را . ، شود .

مجنبان لاشه در رزمی که دستانی کند رستم

میران باشه در روزی که طوفانی کند صر صر . صاحب علی آبادی .

رجوع به پنجه با ساعد سپهر . ، شود

۲۵ . مجنبانید زنجیر مجانبین . (مرس از من حدیث رلف بر چین ...) شنستری .

رجوع به سرود ناد مسان دادن و رجوع به نالین مست خفته یگان . ، شود .

مجنّب که گنجی . گویند بادشاهی و الهوسی را فرمان برد ناهر صاحب عیبی را درمی

تاوان کند یکی از عواری شحه مردی اعور دید و گفت درمی بایدت داد . مرد گهت چه چه

چرا دهم گفت دو درم ده که الکن نیز باشی . و گریبان او بگرفت مرد دفاع کردن خواست پیدا شد که هم اشل است عوان سه درم طلید و در گیرودار کلاه از سر او بیفتاد معلوم شد کل نیز بوده است و عوان این بار چهار درم مطالبت کرد مرد پای بگریز نهاد و در رفتن لنگی او نیز آشکار گشت . عوان گفت مجب که گنجی . نظر : عنز به کل داه .

۵ اشاره : زکل بازگتت گویند و رنجی مجب از جای خود... که گنجی . ایرج مبرز .

مجنون داند که حال مجنون چون است . (جائی که گذر گاه دل محنون است

آجا دو هزار نیزه بالا خون است لیلی صفتان ز حال ما بی خبرند ...) مذسوب برودکی . رجوع به از تو نیرسند دراری... شود .

مجنون رخ لیلی از هر گ نیندیشد (... از خویش بمردم من پس رخت بچی مردم) او حدی .

۱۰ رجوع به عشق از اول... شود .

مجو ای پسر بند بد را کلید . (رکردار بد بر بندش بد رسید...) فردوسی .

رجوع به از مکافات عمل... شود .

مجو نان اگر حانمت نان دهد **مخواه آب اگر خضر ساقی بود .**

(کرث باید ای دل که تا آبروی میان بزرگانست باقی بود...) ابن یمن .

۱۵ رجوع به آب رو آب جو... و رجوع به قناعت تو اگر کند... شود .

مجوی آزو از دل خردمند باش **به بخش خداوند خرسند باش**

(... شب و روز گبی اگر چه بس است را نیست یکسر که دیگر کس است .) اسدی .

رجوع به طمع آرد بمردان... و رجوع به قناعت تو اگر... شود .

مجوی آشتی در گه کارزار . (بدو گفت رستم که ای شهریار

۲۰ بند آشتی پیش از آوردشان بدینروز گرز من آوردشان .) فردوسی .

مجویید یاقوت از سرخ بید . (ساسایان تا مدارید امید...) فردوسی .

رجوع به از مار نژاید... و رجوع به زمرد و گبه سبز... شود .

مجویید همسایگی با بدان **مدارید افسوس نابخردان .** اسدی .

رجوع به آلو جو بالو... شود .

۲۵ **محاربت نتوان کرد با قضا بحکم** **مقاومت نتوان کرد با قدر بحیل .**

عبدالواسع جلی . رجوع به اذا جاء الفضا... شود .

محاق ماه بشاید ز بهر عز هلال **شب سیاه بیاید برای قدر سحر .** سید حسن غزنوی .

نظیر : نعرف الا شباء باصدادها .

- محب از ضد محبوب است گر . (این پذیرفتی بماندی ز آن دگر که ...) مولوی .
 محبت در چشم است . رجوع از دل برود ... ، شود .
 محبت دوسر دارد . رجوع به اگر مجنون دل شوریده ... ، شود .
 محبت محبت آورد . رجوع به فقره قبل ، شود .
- ۵ محتاج بدانکه زمین نیست مرغی که بشاخ لامکان رفت . عطار .
 محتسب خم شکست و من سراو سن بالسن و الجروح قصاص . حافظ .
 محتسب در بازار است . خدا ستمکاران را هم در دنیا کیفر دهد .
 محتسب در بازار است نه در خانه . از مجموعه امثال طبع هند رجوع به فقره بعد شود .
 محتسب را درون خانه چه کار . (هر که را جامه پارسا بینی پارسا دان و نیکمرد انگار
 ۱۰ ورندانی که در بهادش چیست . .) سعدی . نظیر : چار دیواری اختیاری . محتسب در بازار
 است نه در خانه . پیغمبر مأمور بظاهر بود . در ظاهرش عیب نمی بینم و در باطنش عیب نمیدانم .
 و رجوع به الظاهر عنوان الباطن ، شود .
- محتسب سیه مست است مست را چه میگیرد . رجوع به آه از این واعظان ... ، و
 رجوع به فقره بعد شود .
- ۱۵ محتسب کون برهنه در بازار قبه را میزند که روی پیوش . سعدی .
 نظیر : محتسب سیه مست است مست را چه میگیرد . اگر لالائی میدانی چرا خوابت نمی برد .
 کلاغ روده اش درآمده بود میگفت جراحم ، ای قبه اول نصیحت گوی نفس خویش را . و رجوع
 به آه از این واعظان ... ، شود .
- محتسب گرمی خورد معذور دارد مست را . (قاضی ار باها بشیند برفشاند
 ۲۰ دست را ...) سعدی . رجوع به فقره قبل شود .
- محراب یهودا اگر گذشت است او را چه گنه که سرنوشت است . امیرحسینی .
 رجوع به لاجرو لا فویض ... ، شود .
- محرّم آمد و عیش بزرگ زنهاش برای گوشه نشینان بهانه پیدا شد .
 محرّم بیک نقطه مجرم است . میان دوستان یکدل فرط گساختی موجب ملال و
 ۲۵ کدورت شود .
- تمثل : جو مجرم شدی از خودابن مباش که مجرم بیک نقطه مجرم شود . اسیری مشهدی
 مجرم دارا درید پهلوی دارا . (زاده خسرو شکافت سینه خسرو ...)
 نظر : من از یکانگان هرگز سالم که بامن هرچه کرد آن آشنا کرد .

کرم درخت ارخود درخت است . آتش چنار از چنار است . رجوع به آبگینه رسگ . . . ، شود .
محرور را خرما مده . مثل :

مگو مغرور جاهل را برای امن اونکته مده محرور جاهل را رهبر طبع او خرما . سنائی .
 طیر : نفس خرما دوست دارد صبر فرماید حکیم .

۵ **محرورم آن گرسنه که بر خوان پادشاه**

عمری نشسه باشد و گویند ناشتاست . کمال اسمعیل .

محصل بی چوب . متقاضی طعی . حاجت خواهی ناشوا و ناشکیبا ، چون طفل ورن .
محض خالی نبودن عریضه . رسم است که چون هدیه بکسی فرستند در نامه بویسند محض
 خالی بودن عریضه (مثلاً) یک رأس بره تقدیم شد . و در بطایر بر استعمال کند .

۱۰ **محضر بر آب نوشتن .** طیر : مریح نوشتن .

محقق همان بیند اندر ابل که در خوب رویان چین و چگل . سعدی .

طیر : الوحد خیر . و رجوع به هر چیزی بجای خویش . . . ، شود .

محك داند که زر چیست . طیر : کس عیار زر حالش بشناسد چو محك . و رجوع به
 عد الامجان . . . ، شود .

۱۵ **محکم آغاز هر چه آغازی .** اوالفرح روی . طیر : کن لدینك كاتك عیش اهدا . حدیب .

محل خاک نباشد برابر آذر . عصری .

محل قابل و آنکه نصیحت قابل (. . . چو گوش هوس باشد چه سود حس مقال) . سعدی .

طیر : گناه نعم چه باشد رمین چو قابل نیست

محل هر کس پیدا است . مثل : کمت الیه همداسان ماشم و کسرا ره ره . است که در این

۲۰ ابواب با من سخن گوید چه محل هر کس پیدا است . اوالفصل بیهقی . طیر : هر کسیرا حایست .
 هر کسیرا حایگاه نیست .

محمود رادمی که به آخر رسید عمر میداد جان بزاری و میگفت ایاز من . کاسی .

محنت زده را زهر طرف سنك آید . از جامع النسیل .

محیط دایره آنکس بسر تواند برد

۲۵ **که پای جهاد چو پرگار استوار کند .** قاتابی .

مخافت گله از خیل گرگ چندانست

که رخت در کف عصمت شبان آورد . کمال اسمعیل .

مخالط همه کس باش تا بخندی خوش

- نه پای بند یکی کز غمش بگریی زار . سعدی .
 بطیر : بهج نارمنده خاطر و بهج دبار که بر و بهر فراخت و آدمی بسیار . سعدی .
- مخالف خرش بر دو سلطان خراج چه دولت بماند در آن تخت و تاج .
 سعدی . رجوع به اسکندر رومی را ... شود .
- مختصر عذر خواه مختصر است . خاقانی .
- مخلان اندر کسان درفش به تندی چون فتوانی بخود خلاندن سوزن .
 (عامه نگو داسان رسد سعی گوش بدان داسان یک با کن ...) مرحوم ادیب .
 یک سوزن بخود برن یک حوالدور بدیگران . رجوع به آنچه بخود پسندی ... شود .
- مخنت را اگر شمشیر هندی خاص بدست افتد آنرا برای فروختن ستاند . و به ما به .
 بطیر : بر محبت سلاح مرد چه سود . سعدی .
- مخندار کسیر از درد زرد که آنگه نه زو تو اوراست درد . اسدی .
 مخندار کسیر اسخن نادرست که گویائی جان نه در دست تست . اسدی .
 مخندید بر پیرو برد دردمند . (بست و بدیوانه مدهید بند ...) اسدی .
- مخواه آبروی مگاه . مدس . - ناسکندر . از بار بیج گریده . رجوع به آب و آب حو شود .
 ۱۵
- مخواه از موم نفع مومیائی . (محو غیر ارشکست ارست عهدان ...) امید .
 مخور باده چندان کت آرد گزند هشومست ، از او خرمی کن بسند .
 اسدی . رجوع به اگر شتاب ندای ... شود .
- مخور جمله ترسم که دیر ایستی به پیرانه سر بد بود نیستی . طامی .
 ۲۰
 رجوع به اسراف حرام است ، شود .
- مخور غم ز صیدی که ناکرده که یخنی بود هر چه ناخورده . طامی
 یعنی معنی بس ا - و دخیره است .
- مخور غم فراوان ز روی خرد که کمتر زید آنکه او غم خورد . اسدی
 مخور گریب خردی تیمار رفته . (روز روه ، ماند هر روه ...) وس و رامین رجوع
 ۲۵
 به از آروزی که از و شد ... شود
- مخور و میخوران که کار این است . (اهل این خواب و خور که اس است .) اوحدی
 مداد العلماء افضل من دماء الشهداء . حدیث .
 مدارا خرد را برادر بود . (... خرد بر سر دانش اسر بود . و درحای دیگر ...) خرد بر

سر جان چو افسر بود (مردوسی .

مدار پند خود از هیچکس دریغ و بگو اگر چه از طرف مستمع بود تقصیر

که فیض بازنگیرد سحاب از کهسار چو قطره در دل خارا نمیکند تاثیر .

از تاریخ کرمان میر طهیر الدین مرعشی .

مدان ای خجسته تر از اورمزد رها نده دزد را غیر دزد

(.. تو ای کینه از مردمان یوسین رتو کند خواهد درمان نوستین .) مرحوم ادیب

مدان بد هر آن بدنمائی که هست که آن نیز نیکوست جائیکه هست

(.. ساه مارکر که چه شد ره سح در پچه هم بچشد از دیک کج

همان ره کو دشمن جان بود نسی دردها را که درمان بود .) امیر خسرو دهلوی .

۱۰ رجوع به المهر دید . رجوع به هر چیزی بحای خویش . . . شود .

مدان به ز دانش یکی خواسته که ناید همی از دهش کاسته

جوان را بود مابۀ زندگی رساند به آزادی از بندگی

بدینجایت از بدنگهبان بود چو زاید رشدی توشۀ جان بود . اسدی .

رجوع به آکس که دانار است . . . شود

۱۵ مدان مرخصم را خردای برادر که سوزد عالمی یکذره آذر . ناصر خسرو .

نظر : مشاعر عدوی خرد را خرد کاتش چو بلند شد جهان سوخت . سعدی .

رجوع به آتش اگر اندک است . . . شود

مدان هیچ در آشکار و نهفت چو درد جدائی زشایسته جفت . اسدی .

مداهنت را با هوا موافقت باشد و نصیحت را مخالفت . ابوالحسن بوری . از

۲۰ کشف المحجوب . رجوع به مرغ بند را رجوع به الحق مَرّ ، شود .

مدح خود کردن پنبه جاویدن است . طبر :

س ا این همه مضاف خجلم خجل بشیمان که شای خویش گمتن بود از تهی مانی . نظامی .

مدح گفتن ناپسندیده است اگر چه راست باشد . مسلوب به شافورث .

مدد بجز شمر نکند . (کمة من حال دارد رآک . . .) طهیر .

۲۵ مدد لایه سواری چه کند لشکر گاه . احسکتی

مدزد و مترس . رجوع به آرا که حساب پاک است . . . شود .

مدعی سست و گواه چست ! از مجموعه امثال طع همد . نظر : رمادر مهر ماتر

دایه جان ! داسه از آتش گرم را

مدعی که برای مدعی فرآن نمیخواند . طبر : در حکم حلوا بخش میکند
 مده از پی تاج سر را بیاد که باتاج زر کس ز مادر نژاد .
 مدهای خواجه بی گروزنهار ترك راجبه کرد را دستار . اوحدی
 رجوع ۴ ارك السروك ، شود

۵ مده بد گویر انر دیک خود جای که هر روزت بگرداند بصد رای . عطار
 مده بر عیب کس نادیده افرار و گردیدی پیوشی بهتر ای بار . ناصر خسرو .
 بطبر : گناه بوده بر مردم همین سی کور از اوده گمش . ویس و رامین .
 مده دل بغم تانکاهد روان بشادی همیدار تن را جوان . اسدی
 مده فیل را باد هندوستان . (گردان ی شراران و سان . . .) ظامی
 رجوع ۶ فیل یاد هندوستان . . . شود .

۱۰ مدینه باد باهل مدینه ارزانی . (من از مدینه جوامم شدن آسای . .) رمان حال
 حضرت فاطمه در شه، آنگاه که اهل مدینه گویند ماش گریه کن روز آرام کنر و ما روز گریه کن شب
 آرام بگر . و مثل را در بطایر استعمال کنند

۱۵ مدینه گفتی و کردی کبابیم . (بود اسم مدینه صبر و ایم . . .) ار شده . مکالته هنده
 رن یرید تا رینب علیها سلام در شب وفات رقیه بنت الحسین علیهما سلام
 مذلت است تواضع بنزد سفله نمود . (مرا تواضع طعی در بر آمد ایک) حال الدین
 عبدالوراق رجوع ۶ با بدان بداش . . . شود .

مذهب عاشق ز مذهبها جداست (عاشقان را مذهب و ملت جداست) مولوی .
 بطبر : کار دل است کار خشت و گل نیست .

۲۰ مرا آن طشت زرین نیست در خور که دشمن خون من زرد بدو در . ویس و رامین .

مرا آنکس آرد که گستی بود . (مجور عم رای من ای ح د ا) سعدی
 مرا از شکستن چنان درد ناید که از باکسان خواسنن مومئیانی . عمای
 مثل : من ار هر داری می ، رم ایجا به از کدسی هم ار حه . رای
 ۲۵ اریرا جوامم که هر گر کسرا بود ر دلم حر و نرم . بی
 مرا از شکستن حیاں درد آید که از باکسان خواسنن مومئیانی . عطار .
 ارا دبع الدایم

مرا دوستی گفت کاحر کحئی حرا بیشتر د ما می بی

- مشویر گفتم که از بی ستوری ۹ بیکانگی می کشد آشنائی
مرا گفت چون نارگیری بجواهی چو از خدمتت بست روی رهائی
به بیت عمادی حوائش نگفتم چه گفتمش گفتمش کای روشنائی
مرا از شکستن چنان درد باید که از نا کسان خواستن مومنائی اوری .
- ۵ **مرا بتجربه معلوم شد در آخر حال** **که قدر مرد بعلم است قدر علم بمال .**
مرا آنرا که دانش بود تو شوه برد **بمیرد تنش نام هرگز نبرد .** مردوسی .
رجوع به آکس که دانا تر است ، شود
- ۱۰ **مرا آن سرک را مرگ به از دمه** **که بی خورد مانند میان رمه .** اسدی .
بظرف محروم آن کرسه که در خوان پادشاه عمری نشسته باشد و گویند ناشتاست . کمال اسمعیل .
مرا ائبان را بحطام دنیا بتوان دانست . ابوالفضل سہقی .
مرا ای کاشکی مادر نمیزاد . (رتو هر لحظه ام اردو عمی راد) حامی بظرف .
بیانست امی لم بلدی وام اکن برید برای فی اللاد اسر
- ۱۵ **مرا بخیر نو امید نیست شر مرسان** (امید وار بود آدمی بحر کسان) سعدی
سئل : همین س است که گوئی رخس و شر او مرا بحر تو امید بست شر مرسان صبا .
بظرف : احسان المحسن ان یمدک حدواہ و احسان المسئی ان کف عنک اداه
- مرا نذر کش آنگه کز انگبین نتوانی .** (مگوی تلح که خان میدری رکفتش شرین .)
امر خسرو دهلوی رجوع به کره کرد دست شود .
- مرا بقبر (یا) بگور شما نمیگذارند .** رجوع به از بدو مک کس ، شود
مرا بمرگ عدو جای شادمانی نیست
- ۲۰ **که زندگانی ما نیز جاودانی نیست .** سعدی بظرف
پنش و پس اوراق جهان بیم مس نیست خوشدل چه مبر خودو مرگ دگر ای صائب
اندوست رحماره دشمن چه کدوری شادی مکن که رتو همین ماحری رود .
گر مرگ را آورد رندخواه تو دود رآن دود چنین شاد حرا کشی رود
چون مرگ را سر جواهر فرسود بر مرگ کسی چه شادمان باید بود ارقاوسامه
- ۲۵ **مرا با هست سرو خویش و شمشاد** **چرا آرم زبید دیگران یاد .** ویسروامین .
مرا نکیه جان پسر بر عصاست **دگر تکیه بر زندگانی خطاست .** سعدی
رجوع به چوپیریت سبب کند . ، و رجوع به برید مرا احوال . ، شود .
مرا جنگ دشمن به آید ز ننگ (یکی داسان رد بر این ر پاک

- که خیره به بدخواه منمای پشت
چو پیش آیدت روزگار درشت . (فردوسی .
- مرا چون جهان گشت عشرت کده**
(یکی خو زخوهای دیو است این
مرا باش گوید پر از سیم کنج
نظیر: اگر عالم از نیستی شد هلاک
۵
- مرا دازمردمی آزادمردیست**
(کسی را کو نسب پاکیزه باشد
کسیرا کو باصل اندر خلل هست
مرا د خدا از جهان مردم است
۱۰ (... نه بینی که بر آسمان و زمین
رجوع به افحسبتم انما ... شود .
- مرا د خسرو از شیرین کناری بود و آغوشی**
محبت کار فرهاد است و کوه بیستون سفتن . سعدی .
- نظیر: توساغر میزدی بادوستان شاد
قلم شاپور میزد تیشه فرهاد .
- مرا دردیست اندر دل که گر گویم زبان سوزد**
و گر پنهان کنم ترسم که مغز استخوان سوزد .
- مرا در روز محنت یار باید**
و گر نه روز شادی یار بسیار .
رجوع به دوست شمار آنکه ... شود .
- مرا د هر که بر آری مطیع امر تو شد**
خلاف نفس که فرمان دهد چو یافت مراد . سعدی .
- رجوع به نفس خود را بکش ... شود .
- مرا رسوا چنین می بین و فکر خویشتن می کن**
مرا ز خوی تو هم روزگار باز خرد
ز خوی خویش تو بر روزگار خویش گری . ازرقی .
- مرا زنان جو خویش چهره گاهی به**
که از شراب حریفان سفله گناری . امیدی رازی .
- رجوع به قناعت توانگر ... شود .
- مرا سر نهان گر شود زیر سنگ**
از آن به که نامم بر آید به انگ . فردوسی .

- ۴
 مرا فرات ز سر بر گذشت و نشنه ترم • (روان بشه بر آساید ار کنار فرات ..) سعدي •
 مرا کشتن آسانتر آید ز جنگ اگر بازمانم بسختی ز جنگ • فردوسی •
 مرا مرگ بهتر از این زندگی که سالار باشم کنم بندگی • فردوسی •
 نظر : پادشاهی کرده باشم پاسای چون کم • سائی •
 ۵
 مرا نام باید که قن مرگ راست • (نام بگو گر مرم رواست ...) فردوسی •
 رجوع به اگر حاو داده نمای . . . شود .
 مرا نان ده و کنجه بر سر وزن • ارشاهد صادق •
 مرا نداند ز آنگونه کس که من دانم • (رمرندی که و دای هزار چ دام ...)
 سورنی . رجوع به من آم که من دام ، شود
 ۱۰
 مرا آنرا که جنیدنش دولت است ملامت مکن گر نگیرد قرار • عصری •
 مرا نیست این خرم آنرا که هست (کون خورد اید می خوشگوار که می بوی مشک
 آید از حویار هوا بر خروش و رمی بر ر خوش حاک آکه دل شد دارد موش درم
 دارد و آن و نقل و سب سر گوسمندی و اند رید .. معشای بر مردم سگ دست .) فردوسی •
 نظر : هسئاً لار اب النعم مهم •
 ۱۱
 مرا امید را هست دامن فراخ درختیست بر رفته بسیار شاخ
 هر آنکه که شد خشک شاخی بر اوی بروید یکی نیز با رنگ و بوی • اسدی •
 مرا او را چه دینار و گوهر چه خاک که باید بس کردن همی درمغاک • فردوسی •
 برای بها ن چه - ک و چه در
 که او آفرید آسمان و زمین
 که بشده اودت و مراد رس ..) فردوسی ی •
 چون مرا او را بوشوی نیکو سگال •
 ناصر حسرو • رجوع به ارمکافات عمل ، شود
 ۲
 مرا چشم حرد را ز علم بهتر ای بور پدر هیچ بونیا نیست • ناصر حسرو •
 رجوع به آکس که داا راست ... ، شود .
 ۲
 مرا خاتم را چه نفص اگر هست انگشت کهین محل خاتم • خافای •
 نظر : شرف المکان لکن
 مرا خرد را بطمع گاه و حو آرد
 زیرک خربنده ز بر بار بحر و ار • صر حسرو نظر :

بدوزد شره دیده هوشمند
السودان بالمر یصطادون .
در آرد طمع سرخ و ماهی بند . سعدی .

مرد خرد را بعلم یاری ده

(... بیک و بد زو بدان بدید آبد

رجوع به آنکس که دانا تراست ... شود .

که خرد علم را خریدار است

که خرد چون سپید طومار است . (ناصر خسرو .

مرد آخر بین مبارک بنده ایست .

بطیر : فکرت آخر است اصل ما

هر که اول بین بود اعمی بود

چشم آخر بین تواند دید راست

۱۰ باغاز اگر کار خود سگری

بگر آنها را که آخر دیده اند

جبنا دو چشم پانان بین راد

گر همی خواهی سلامت از سرر

هر که آخر بین ر او مسعود تر

۱۵ عاقلان خود نوحه ها پیشین کنند

هر که اول بگرد پانان کار

حکم چون بر عاقبت اندیشی است

آخر این اقرار خواهی کرد بین

میتوایی دید آخر را ممکن

۲۰ هر که آخر بین ر او مسعود وار

نظره اولی نظره لها .

مردار سکانرا و سکان هم آنرا . از نفاس القون . بطیر : الذئب للضعف . خاشاک

بگاله ارزانی شنه بجهود .

مردار سکانرا و سکان مردار را . از اسرار التوحید فی مقامات شیخ ابی سعید .

مرد آزاده بگیتی نکند میل دو چیز

۲۵

تا وجودش به همه عمر سلامت باشد

زن نخواهد اگرش دختر قیصر بدهند

وام نستاند اگر وعده قیامت باشد . حکیم روحانی .

رحوع به برای یکدمه شهوت ... و رحوع به اندر جهان تھی تر از آن ... و رحوع به لارهاییه فی الاسلام، شود .

مردان در میدان جهند مادر کهدان جهیم .

مرد آن بود که روز بلا تازه رو بود

ورنه بگناه شادی ناید ز کس فغان . جمال الدین عبدالرزاق .

مردان جهان بگوشه زان رفتند کامروز مخنشان جهان بگرفتند . عطار .

مردان را از مادرشوی کرده عار است . سل :

آحا که حیت است مردان را از مادر شوی کرده عار آید . عمادی شهریاری .

مردان را بمردان استمالت توان کردن . یعقوب ابن لیث از اراج سیسان .

مردان را فریب نکنند . از اراج سیسان .

مرد آنست که لب بندد و بازو بگشاید . رحوع به دو صد گمه ... شود .

مردان سوی داز ضرب تازند طفلان درم از سفال سازند . خاقانی .

مرد آنکس است از روی تحقیق که چون خشم آیدش باطل نگوید

(و مرد است آن سردیک خردمد که بایبل دمان بیکار حوید لمی ...) سعدی .

مرد آنکه رسد بزبانی که شود همچو باد صحرائی . سنائی .

رحوع به سمر مری مرد است ... شود

مردان ندارند مردی نهفت . (و آذر کشب ویلان سینه گفت که ...) فردوسی .

مردان نزنند لاف مردی . جامع المشل

مردانه دو ختیم و کس ازمان میخرد رورو زنانه دوز که مردانه میخرد .

رحوع به رومسحرگی یشه کن و ... شود .

مردان هزار دریا خوردند و تشنه رفتند

تومست از چه گشتی چون جرعه نخوردی . عطار .

مرد از پی راه کعبه تازد آن طفل بود که کعب بازدم خاقانی .

مرد اگر در دم ددان باشد به که هم صحبت بدان باشد

(... همچو دریاست صحت اشرار که بود ایسی آن بکار .) مکی .

رحوع به آلو چو ناو ، شود .

مرد اگر بکفر اضه کار کند زن بکدبانوی چهار کند

(... اگر رشو خرح رن مرون باشد حال سامان خاه خون باشد .) امر خسرو .

- نظر: کدخدای رود است و کدبانو بند. رجوع به قناعت نوانگر کند... شود.
- مرد این میدان نیست. نظر: مرغ این ابجر نیست.
- مرد باش یا در قدم مرد باش. جامع التمثیل.
- مرد باهمت را فقر عذابی است الیم. (دوستدار تو ندارد بکف از وصل تو هیچ...)
- ابوحنیفه اسکافی. رجوع به الفقر سواد الوجه... شود.
- مرد باید با اهل خویش چون کودکی باشد. عمر ابن الخطاب. از کینای سعادت.
- کل امرء فی یته صبی.
- مرد باید خواه خاص و خواه عام کو بود در فن و کار خود تمام
- ذره سمر نیک نامی بایست در همه کاری تمامی بایست. عطار.
- مرد باید که بخشم سخت خود قادر شود. (قدرتش بر خشم سخت خویش می بینم
- روان... منوچهری.
- مرد باید نصف سرش را شانه کند نصفش را نکند. باید صبح زود از بی کار رفت.
- مرد باید که بوی داند برد ورنه عالم پراز نسیم صباست. رجوع به
- آب کم جو... شود.
- مرد باید که در کشاکش دهر سنگ زیرین آسیا باشد. سعدی.
- تسل: گفت مرد آن بود که در همه وقت سنگ زیرین آسیا باشد. کمال اسمعیل.
- مرد باید که عیب خود بیند. (بر ره زور و غیبه نشنند
- نو اگر عیب خود همیدای نه از عامه یل جهانسانی. سنائی.
- رجوع به همه حال عیب... شود.
- مرد باید که فزاید خطر از دانش و دین
- ور نه از خواسته هرگز نشود مرد خطیر. بدیع الزمان.
- مرد باید که گیرد اندر گوش ورنه نبشته است پند بر دیوار
- (... باطل است اینکه مدعی گوید خفته را خفته کی کند بیدار. سعدی.
- نظیر: بشنو از هر که بودیند و بدان باز مشو که چو من بنده بود ابله و ناقص سلیم
- مرد باید که بیخردان آموز ای شاه خرد که بتجریف قام گشت خط مرد قویم. ابوحنیفه اسکافی.
- چو تو در مصحف از هوا نگری نقش قرآن را کند در بند
- ور ز زردشت بی هوا شنوی زنده گردانند چو قرآن زند. سنائی.
- از هر که دهد پند شنودن باید. ابوالفرج رونی. و رجوع به انظر الی ما قبل... شود.

- مرد باید که مار گرزه بود نه نگار آورد چوماهی شبم
- مار ماهی نبایدش بودن که نه این ونه آن بود درخیم . ابو حبیبه اسکافی .
- طبر : مار ماهی مایه این تمام و به آن مفاقی چه کمی مار باش ناماهی .
- مرد بخرد هر چه بخواید بکف آرد (. . . چیری ندهد به رخورد ایرد دادار) فرخی .
- مرد بد دل هم بمیرد چون دلیر . (در ره مردی ر مردن عم محور . .) ابن یمن
- مرد بد و زخ رو دبر طمع مچتری . (کمیت دل من بدور و روناوه مگوی . .) عمادی شهر یاری .
- مرد بر از و زرگر و عطار خوبی کار و نعمت بسیار . سائی .
- تعبیر روئی زرک و راز و عطار حوی کار و نعمت فراوان است .
- مرد بهنر نام گیرد . او الفصل بهتی . رجوع به اندر جهان چو مهری شود .
- مرد بی توشه کاو فتاد از پای بر میان بند او چه در چه خرف . سعدی .
- رجوع به در ساان حشک و شود
- مرد بی دینار چون بازی بود بی پر
- بماند خیره بی پر باز چون وقت شکار آید . (ولکن . . .) لامعی .
- مرد بی عیب نباشد . او الفصل بهتی رجوع به مه حال عیب شود
- مرد بیکار و بسیار گوی نماندش نزد کسی آبروی . (ذکر . . .) دروسی .
- رجوع به آن خشت بود که شود .
- مرد تمام آنکه بگفت و بکرد و آنکه بگوید بکند نیمه مرد
- آنکه نه گوید نه کند زن بود نیم زن است آنکه بگفت و نکرد . شمس تبریزی .
- از حشک ره الریاض .
- مرد ثابت قدم آن است که از جان رود (. . . و رجه سر کشته بود کرد رمین همچو فلك)
- مرد جو لاهه چون سوار شود بکم از ساعتی فکار شود . سائی .
- مرد چندان قنوع باشد که در آتش جوع نباشد . مقامات حمدی .
- مرد چون بنگری دلست و زبان . (زبان و دل بر دستی . .) فرخی . رجوع
- به المرء ناصریه شود
- مرد چون پیر شد جان گردد (. . . تیر جوی تر شود کمان گردد) ارسیر العباد سائی .
- مرد چون سر خود نتواند نگاهداشت از دیگران چه چشم دارد .
- مرد چون دانا شود دل در برش دریا شود . (شمس چون پیدا شود آفاق لر او
- روشن شود . .) اصر حسرو . رجوع به آکس که دانا تراست شود

- مرد چون رنج برد گنج برد
 (. . . ریح بردار ناسایی خنج
 هر که ناحهل و کاهلی بیوست
 صعت کاهلان دین در راه
 اسب ککودن مرویست روان
 رجوع به ار تو حرکت . . . شود .
- مرد چون گشت شناور نشکوهده زعباب . (مول چون نار عمل گشت ماش ایج
 ریح . .) ناصر خسرو .
- مرد چون میرد نامرد پای گیرد . بطیر .
- ۱۰ ا بود کره مهر نارار بود موش حلد و دکاندار . سانی .
 ار مسی آدمراد کرک آده جوار ندا میشود و رجوع به اشأم من طوس ، شود .
- مرد چهل ساله نازه اول چل چلیش است . چلحلی حلی و دیوانگی بشد . و .
 مثل آنکه مرد در چهل ساگی همور حوا و مایل ران باشد .
- مرد خدا به مشرق و مغرب غریب نیست (. هر جا که مرود همه ملک خدای اوست .) سعدی .
- ۱۵ مرد خدا پرست که نقوی طلب کند
 خواهی سفید جامه و خواهی سیاه باش . حافظ .
 رجوع به حاجت کلاه . . . شو
- مرد خردمند هنر پیشه را
 تا یکی تجربه آموختن
 ۲۰ طیر : ناسایی در شمن دوست
 لن بیج هکته السماوات من لایه ادمرس .
- عمر دوبایست در این روزگار
 بادگری تجربه بردن بکار . سعدی .
 رندگانی دو نار ناسایی . عماری شهر یاری .
- چون دانسم که چون هم اید ریست
 او انستم نداسم و چون دانسم توانستم .
 ا وانسم نداسم چه سود
 در محبت و ناره می اید مرد
 در حسرت و آزار همی اندمدم . عطار
- ۲۵ مرد خمار و مطرب و رادی
 میر رونای حمار و مطرب شادمای است
 ا وانسم نداسم چه سود
 چو ککه دانسم توانسم بود .
- مرد خندان لب نباشی مرد سندان دل مباش (. مرد دندان مرد جوی درد
 ددان کن ماس .) سانی
- مایه شادمانی و شادی . سانی .

مرد خود بین خدای بین نبود . جامع التمثیل .

مرد دانا بهر چه در نگره عیب بگذارد و هنر نگرد

(... هست در هیبتا هنر بینی از میان صدف گهر چینی .)

نظیر : در همه چیزی هنر و عیب هست عیب مبین تا هنر آری بدست . نظامی .

و رجوع به ابلهی دید اشتزی شود .

مرد دانا شود ز دانا مرد مرغ فربه شود بزیر جواز . ناصر خسرو .

مرد دانا گرد ناممکن نگر دد خیر خیر . (در جهان او را نظیری یافتن ناممکن است ...) معزی .

مرد در تق کبریا نیابد راه مگر که لشکر حرص و هوا کند مقهور .

(بشد ز خاطر اندیشه می و معشوق برفت از سرم آواز بر بط و طنبور که ...) ظهیر .

مرد در زیر سخن پنهان است . از جامع التمثیل . رجوع به المرء مغبو شود .

مرد دنیا کرامتی نبود قیمتی جز قیامتی نبود . سنائی .

مرد را اعتبار در هنر است . کان گرانمایه از پی گهر است . از بهار و خزان

کاشف شیرازی .

مرد را اول بزرگی نفس باید پس نسب (... هست اندر ذات او این مردو معنی

آشکار .) فرخی . رجوع به آنجا که بزرگ بایدت شود .

مرد را با اسب خویشی کی بود عشق اسپش از پی پیشی بود . مولوی .

مرد را بیخت جوانی بود ضمان . (شکر خدا از آنکه جوان است شاه ما ...) ازرقی .

مرد را بسخن دانند . رجوع به المرء مغبو شود .

مرد را تا نبود بینائی چه گهر در نظر وی چه گیاه . نیا .

مرد را خصم و دشمن دانا بهتر از دوستان همه گانا . سنائی .

رجوع به دشمن دانا به از شود .

مرد را در لباس خلقان جوی گنج در جایهای ویران جوی . سنائی .

رجوع به گنج در ویرانه است . شود .

مرد را دل شکسته دارد جفت تیر را پای بسته دارد جفت . سنائی .

رجوع به از بلا دوری طمع داری شود . و رجوع به لارهبانیه فی الاسلام . شود .

مرد را رسوا کند بس زود زر . (مرد میترسید زان کش بود زر ...) عطار .

نظیر : زر محك مردم بد گوهر است .

مرد را سرخ و زرد نقریبد . (كودك از زرد و سرخ نشکاید ...) سنائی .

- مرد را شرم سرخ روی کند** (هر که او از گذشته یاد کند شرم دل را شکسته دارد تن شرم با خود ترا بچنگ آرد هر که را کرد شرم از او دوری شرم باشد بلاف نگرانی یافت عثمان ز شرم ایمان زین رجوع به الحیاة من الایمان ، شود .
- خلق را خوب خلق و خوی کند** با دل خود بشرم داد کند شرم نستاندت ز ما و ز من شرم رویت بنام و ننگ آرد بدرد پرده های مستوری بعذیث گراف نگرانی ... کتاب وحی گشت و ذوالنورین . (اوحدی .
- مرد را عقل رای زن باشد** رجوع به اندر جهان به ازخرد ... ، شود .
- مرد را فال گوی زن باشد** سنائی .
- مرد را کار و کار را مردان** (چیست بهنر در این جهان جهان ...) سنائی . رجوع به از هر کسی کاری ... ، شود .
- مرد را گو ز رزم بیمایه است** دامن خیمه بهترین پایه است . سنائی .
- مرد را گلشن است سایه تیغ** (... ورده گیرد چو چیز راه کریغ .) سنائی .
- مرد را نام نکو به ز هزاران پسر است** (گر پسر نیست ترا نام نکو هست ترا ...) معزی . رجوع به اگر جاودانه نمائی ... ، شود .
- مرد راه نیندیشد از نشیب و فراز** (ز مشکلات طریقت عنان متاب ایمل که ...) حافظ . رجوع به از خطر خیزد خطر ... ، شود .
- مرد را یار عزم و هنر و بس** (نان زخود خواستی بز دگر کس ...) بدیع الزمان .
- مرد رهی دامن مردی بگیر** (... چه بدان نور بصر یافتند رجوع به مردی کردی ... ، شود .
- مرد رهی دامن مردی بگیر** (... چه بدان نور بصر یافتند رجوع به مردی کردی ... ، شود .
- مرد سرکش زهنرها عاریست** پشت خم خاصیت پر بار بست
- شاخ بی میوه کشد سر بقیام** شاخ پر میوه شود خم بسلام . حامی .
- رجوع به از تواضع بزرگوار ... ، شود .
- مرد سر میدهد سر نمیدهد** رجوع به آن شیدی که گفت دمسازی ... ، شود .
- مرد سفلی دشمن بالا بود** مشتری هر دکان پیدا بود . موای .
- مرد سقا و گلگرو حمال** هر سه وانرا دلیل دان برمال . سنائی .

تعبیر رؤیای سفا و گلگر و حال مال است .

مرد صورت مرد دوراندیش نیست . (صورت چون حلط و خوبی پیش نیست .) عطار .

مرد صوفی تصلفی نبود خود تصوف تکلفی نبود

(. . صوفی آن است کرسی و حواست گنس یرار یکره و ر حاست .) سنائی .

مرد طبایخ نعمت بسیار . سنائی . بصر رؤیای طباح نعمت سمار رسدن باشد

مرد غرقه گشته چون خسب بگو . (خصه در مسجد خود اورا خواب گو .) مولوی

مرد فرزانه کز بلا ترسد عجب ار فکر او خطا نبود

ز آنکه این حال از دو بیرون نیست یا قضا هست یا قضا نبود

گر قضا هست جهاد نیست مفید و ر قضا نیست خود بلا نبود . ابن سینا .

۱۰ اقداس ار : ای بومی من الموت اور و ما قدر ام نوم قدر

نوم ما قدر لم اخشی الردی و ادا قدر لم یغن الجدر . مسوب به علی علیه السلام .

رجوع به اجل آمده قوی رره است ، شود .

مرد کاری و زن کاری تا بگرده روزگاری .

مرد کریم هم خطا هم عطا کند فرموش . (ای خداوند سنده حاقای عذرخواه

۱۵ است عذر او بیوش آنچه خود میکسی رهصل مگوی و آنچه او میکسد رحوم بیوش هر دو

فرموش کن که . .) حاقی .

مرد کشتی چه مرد در باشد . (بنده عشق جان حر باشد . . .)

سر کشمی آرزوت سر قمر در باست حای طالب در

طالب در و آنکمی کشمی در مایی نت ندین رشمی

۲۰ سره خشکی بر اسب و بر خر کن خون بندرا رسی قدم سر کن

مرد در حوی را دریا ار جان و سردان همیشه پای او را

در چس حوی وره پیش دکان و و خر مهره و تائی مان .) سنائی .

رجوع به بار برورد هم . . ، شود

مرد کشد رنج از جهت آرزو

۲۵ طفل برد درد گوش از قبل گوشوار . خاقای .

مرد کم گوینده را مغز نیست زفت قشر گفتن چون فزون شده مغز رفت . موای .

مرد کورا نه گهر باشد و نه نیز هنر

حیلت اوست خموشی چو تپید دست غنیم . بوحده اسکافی .